وێنە دیوارییەکان

فەڕوخ نیعمەتپوور
(نەرویج)

چەند ڕۆژێکە چەند وێنەیەکی لە سەر دیواری ژووری خەوتنەکەی هەڵواسیوە. هەشت چوارچێوە و قاڵبن و پێنجیان وێنەی تێدان. هەر دە ساڵ لە تەمەنی و یەک وێنە. لە منداڵییەوە تا سەردەمی ئێستا... تا تەمەنی پەنجا ساڵی. دەڵێن کە نیو سەدە لە تەمەنی مرۆڤ ڕۆیشت، دەبێ بەسەری بکاتەوە. دەڵێن ڕوحی "بوون" و جیهان هەر نیو سەدەیەک گۆڕانی بنەڕەتی بەسەردا دێت. شوێنی سێ وێنە بەتاڵە. وێنەکانی دەیەی شەش و حەوت و هەشت. ئەم نەریتەی لە خانووی نۆروێژییەکاندا بینیوە و لەوێوە هەڵیگرتووەتەوە. ژن و پیاوە پیرەکانی سەرووی حەفتا و هەشتا کە لە ژوورەکانیاندا لە سەر تەختە خەوەکان هێمنانە و بێ جووڵە و بێ بڕست پاڵ کەوتوون و ئارام و بە حەسرەتەوە لە ڕۆژانی زووی تەمەن و ژیانیان دەڕوانن. ئەو نیگایانەی جاری وایە ئەوەندە ساردن کە ئەم نازانێ داخۆ پڕی حەسرەتن، یان ترس لە مەرگ و لە داهاتوو.

لانی کەم هێشتا سێ دەیەی تری بە بەرەوەیە، هەڵبەت گەر نەخۆشی، یان کارەساتی کتوپڕ ئیزنی بدەن. ئا، ئەو دەتوانێ لانی کەم سێ دە ساڵی دیکە بژی، بەڵام.. بەڵام نازانێ بۆ هەر لە ئێستاوە حەز دەکا لاسایی نۆروێژییە پیرەکان بکاتەوە.

پێش ئەوەی بخەوێ، بۆ دواجاری ئەو ڕۆژە لە سەر پێخەفەکانییەوە سەیری وێنەکانی تەنیشتی دەکا. ئەوسا سەیری چوارچێوە بەتاڵەکان. ئەو چوارچێوانەی قەرارە لە داهاتوودا وێنەکانی تر لە خۆیان بگرن. عەکسەکانی نزیک لە پیری، تەنانەت خودی پیری. بڵێی چۆن بنوێن؟ هە، لە دەیەی پەنجای تەمەندا، هێنانە بەرچاوی ڕواڵەتی پیری زۆر ئەستەم نییە، ئاسان بە دەستەوە دێت. سەر و ڕیشی سپی، زۆر یارمەتی دەدەن، بە تایبەت گەر ڕیش بهێڵێتەوە و دواتر لەبەر

ئاوێنەدا گڵۆپەکە بە سەر سەرتەوە بێت، باشتر بڵێین بە سەر ناو چاو و تەوێڵتەوە، ئیتر چرچەکان زۆر بەرچاوتر دەنوێنن، تەنانەت قووڵتر... یەکجار قووڵتر. ئاھ، چ دیمەنێکی سامناکە!

چەند ئەلبوومی پڕی وێنەی هەیە، وێنە جۆربەجۆرەکان. عەکسی خزمان و قەومان، خەڵکی گەڕەک، دۆستان و خۆی. ئەو پێی وایە ئەلبووم، مێژوویەکی گچکە و گرنگە، مێژوویەک، وێنە دەینووسێتەوە. وێنەکانیش ئەوەندە وێنەگری جۆربەجۆریان هەیە ئیدی کەس ناتوانێ بڵێ کە بە ڕاستی نووسەری ئەم مێژووە گچکە و گرنگە کێن، کێیهان، نووسەرە بێ ناو و نیشانەکانی ونبووی کۆڵانەکانی ڕابردوو.

لە ناو وێنەکاندا، وێنەی هاوڕێ مردووەکان زیاتر لە هەر شتێکی تر سەرنجی ڕادەکێشن. ئەوان هەمیشە بە گەنجی ماونەتەوە. ئەوان ئیتر پێویست ناکا وەک ئەو لە بیری هەڵواسینی وێنەکانیان لە سەر دیواری ژووری خەوتنەکانیاندا بن، کە سەیریان دەکا، بۆ خۆیشی وەک ئەو ساڵانەی لێ دێتەوە، بڕوا ناکا ئەوەندە تێپەڕیوە. شتێک لەم نێوەدا هەڵەیە. ئەلبوومەکە دەبەستێ و چاوەکانی دەقوونجێنێ، بەو نیییەتەی کە چاوی هەڵێنا لە جیاتی وێنەکان، خودی کەسەکان لەوێ لە تەنیشتیدا بن، ڕێک وەک ئەو ساڵانە، بەڵام چ خەونێکی بەتاڵ و چ ئارەزوویەکی ناماقوڵ! ئەلبوومەکە بە قەد خودی مەرگ، ڕەق و چیڕ و مانگرە. ژیان دێ و دەڕوا، بەڵام مەرگ نا، مەرگ نایەت و بڕوا، ئەو هەمیشە یەک جۆر "بوون"ە.

سەیری وێنەکان دەکاتەوە، کتوپڕ بە بۆچوونێک دەگا. ئا، وێنەکان ژیان دەهێڵنەوە. تۆ لەوێ لە ناویدای و دەستی مەرگ ناتگاتێ. چرکەیەک لە تەمەن بووە بە ساتێکی هەمیشەیی... بۆ هەتا هەتایە. ڕەنگە لەبەر ئەم هۆیە بێت پیرە نۆروێژییەکان حەزیان بە هەڵواسینی وێنەکانیانە. ئیتر لەوە دڵنیا دەبن کە بۆ هەمیشە لێرە دەمێننەوە. مەرگ بەزێنەرەکانی کاروانی ژیان.

بزەیەک دەکەوێتە سەر لێوی. بە ڕاستی زیرەکن. بە "هەشت" وێنە دەتوانرێ ژیان وەک مەرگ لێ بکرێ. "بوون"ێک بۆ هەمیشە. ئیتر شەوەکانی تاریکی و خەوتنی ناو ژوورەکان زۆر ترسناک نابن، بە تایبەت لە شەوە سارد و دووروودرێژەکانی پاییز و زستاندا. لەو شەوانەی وا زەوی سەرتاسەر سپی و ئاسمان سەرتاسەر ڕەشە. لەوێ لە سەر دیوارەکە، منداڵی، مێرمنداڵی، گەنجێتی، گەورەساڵی و پیرێتی هەن. ئەوان لەوێن، ئەگەرچی تۆ تێیت پەڕاندوون.

سەیری وێنەی منداڵی خۆی دەکا. نیگایەکی مەعسووم لە باوەشی دایکیدا... دایکێکی دوورە دەست. سەیری وێنەی کاتی مێرمنداڵی، نیگایەکی شەیتانانە و پڕ لە حەز لە کۆڵانێکی خۆڵاویی ساڵانی دووردا، سەیری کاتی جەوانی، نیگایەکی پڕ جووڵە لە بەستێنی سروشتدا سروشتێک لە بۆن و ڕەنگێکی تر، سەیری وێنەی گەورە ساڵی، نیگایەکی قووڵ و تەنیشت سنووری ماندوویی لە چاپخانەیەکدا. چەند سادە و ساکار بە کۆکردنەوەی قۆناغەکانی تەمەنی لە چەند وشە و دەستەواژەدا دەگا: دە ساڵی یەکەم "مەعسوومی"، دە ساڵی دووەم "زیرەکی و حەز"، دوو دە ساڵی سێیەم و چوارەم "جووڵە"، سەرئەنجام دەیەی پێنجەم "قووڵی". بیر دەکاتەوە "ژیان بۆیە وا خێرا تێدەپەڕێ... ژیان تەنیا بریتییە لە چەند وشەیەک!" ڕقی لە زمان دەبێتەوە. ئەگەر زمان نەبێ ساڵەکان هەر وەک چۆن هەن دووروودرێژ دەنوێنن. ئەوە وشەکانن کورتیان دەکەنەوە... یەکجار کورت، ئەوەندە کورت کە زەمەن و ژیان دەبن بە مەودای کەوتنی زەڕنەقوتەیەک لە هێلانەکەیەوە بەرەو زەوی، بەرەو ئەو شوێنەی پشیلەیەکی ملۆزم خۆی تێدا حەشار داوە.

ڕقی لە نۆروێژییەکانیشە، لە پیرەکانیان. ئەوانیش بە داهێنانی ئەم شێوازە لە هەڵواسینی وێنە، ئەوەندەی تر کارەساتەکەیان قووڵتر و بەرفراوانتر کردۆتەوە. وشەکان تەنیا بوون بە چەند قاڵب و چوارچێوە. بە یەک نیگا دەتوانی هەر هەموویان ببینی. زۆر خێراتر لە گوتنیان... لە گوتنی وشەکان. بە سەرکردنەوەی هەشت قۆناغ لە یەک چرکەدا! چ کارەساتێک!

دەست دەبا وێنەکان کۆدەکاتەوە. دەیانخاتە ناو کارتۆنێکەوە. سەیری سەعاتە دیوارییەکە دەکا. سەعات دوازدەی شەوە. سبەی فڕێیان دەدا. جا بۆ فڕێدان؟ نا، سبەی دەیانخاتە ژێر زەمین. سەرەتا وێنەکان بۆ ناو ئەلبوومەکەی و دواتر چوارچێوەکانیش بۆ ژێرزەمین. کارتۆنەکە لە تەنیشت تەختی خەوەکەیدا دادەنێ. گڵۆپەکە دەکوژێنێتەوە و دەچێتە ناو جێگاکەیەوە. لە دەرەوە بەفر دەبارێ و کلوە درشتەکانی بەفر ئارام ئارام دەنیشنە سەر زەوی. پەردەکە جوانتر لادەدا. تیشکی بەفر